

fuisse conditos, ac subinde communem terram suum esse quasi connaturalem locum : Paradisum autem ex dono gratiae accepisse. Addi etiam potest, Adam ex terra formandum fuisse, et quia Deus præscierat, eum in Paradiso peccatum, et per peccatum, mortalem efficiendum, ideo noluisse ipsum ex terra Paradisi concedere, sed extra Paradisum. At vero Eva non ex terra, sed ex costa Adæ producenda fuit : et ideo non oportuit extra Paradisum fieri, nam licet in eo fuerit formata, nihilominus virtute (ut sic dicam) seu mediate ex terra, que extra Paradisum erat, condita fuit.

9. *Ad secundam difficultatem in eodem n. 2, quid nonnulli respondeant.* — *Refellitur prædicta responsio.* — Secunda difficultas sumebatur ex eo, quod bruta animalia non debuerunt adduci ad Adam intra Paradisum. Propter quod aliqui excogitarunt non fuisse necessarium, ut adductio animalium, et creatio Evæ in eodem loco factæ fuerint, quia non est necesse ut ordo narrationis ordini rerum semper respondeat. Unde licet Genes. 2, prius dicatur, tulisse Deum hominem, et posuisse illum in Paradiso, et postea referatur, adduxisse ad illum animalia, nihilominus in re ipsa potuit hoc posterius prius fieri. Nam in Scriptura nulla est particula, que alium ordinem indicet, tantum enim ait : *Dixit quoque Deus, etc.* Sed hoc nullo modo placet. Quia nulla est necessitas invertendi ordinem, quem Scriptura ipsa multum significat. Et quia illa præsentatio animalium coram Adam, proxime ordinata fuit aliquo modo ad creationem Evæ, ut supra ex Patribus notavimus, et indicatur in illis verbis, que Deus dixit, et ad illam actionem præmittuntur : *Non est bonum, hominem esse solum.* Et immediate post narratam impositionem nominum animalium, iterum repetitur : *Adam autem non inveniebat similis sibi,* et statim subjungitur, immisisse Deum soporem in Adam. Ex qua narratione sincere spectata satis clare colligitur, omnia illa in eodem loco esse facta.

10. *Vera responsio.* — Dico ergo animalia fuisse introducta in Paradisum, ut Adam eis nomina imponeret. Et ad Damascenum negantem futura fuisse animalia bruta in Paradiso, responderi potest, esto id verum esset quoad permanentem habitationem, et ordinariam vitam : nihilominus ad illud peculiare factum divino jussu ingressa fuisse Paradisum, paulo post egressura, juxta prædictam sententiam. Addo vero, probabilius videri, durante statu innocentiae, ac proinde etiam in illo principio,

non fuisse cohibenda animalia, ne in loco Paradisi ingredierentur, ut alii Patres testantur, præsertim Basilius, homilia de Parad., et Augustinus, lib. 14, de Civit., cap. 11. Et videtur satis colligi ex capite 3 Genesis. Nam si animalia bruta in Paradiso non invenirentur, non fuisse ausus dæmon in specie serpentis mulieri apparere, ut recte Augustinus et Basilus ponderarunt. Imo ipse etiam Damascenus, lib. 2, de Fide, cap. 10, sic ait : *Serpens quoque familiaris ipsi erat, id est, homini, ut qui præ ceteris animalibus ad eum accederet, blandisque motibus ad eum veluti colloqueretur.* Ubi clare sentit, habitasse alia animalia in Paradiso ante peccatum. Unde ne sibi sit contrarius, cum in sequenti capite dicunt, quod in Paradiso nullum animal rationis expers versabatur, intelligi potest homine invito, vel quod nullum ibi erat, quod homini non obediret, ac si non esset rationis expers. Unde etiam fieret, ut animalia ibi existentia nullum incommodum aut tedium homini afferrent, imo voluptati esse posset, volatilia videre, et audire, et similia, que ad laudem etiam creatoris excitare possent. Denique non frustra Deus dedit imperium homini super omnia animalia, et fecit, ut eis nomina imponeret : ergo non est verisimile omnino fuisse a loco Paradisi ableganda, et ab omni hominum consortio, et usu separanda. Quin potius Anastasius Synaita, lib. Exaemer., versus finem, sentit, bruta animalia in eodem die sexto in Paradiso etiam fuisse creata.

41. *Ad difficultatem in eodem n. 2. — Responsio Ruperti.* — Tertia difficultas erat de præcepto dato primo homini, ut de ligno scientiae boni et mali non comedaret, petebatque a datum fuerit post Evam productam, vel antea. Nam Rupertus contendit fuisse datum jam existente Eva, quia utrumque obligavit, et ideo utriusque imponi debuit. Et hanc opinionem probabiliorē reputat Pererius, lib. 4, in Gen., disp. de illo præcepto, ad illa verba, *De ligno scientiae boni et mali ne comedas, q. 1.* Diverso tamen modo, nam Rupertus id dixit consequenter, quia putat Evam creatam fuisse extra Paradisum, in quo ab illo dissentit Pereira. Et ideo consequenter ait, etiamsi verba illa, *ex omni ligno,* etc., in capite secundo Genesis, ante formationem Eva referantur, nihilominus per anticipationem illic fuisse posita, re autem vera post Evam creationem dicta fuisse : neque oportere, ut in hoc ordo narrationis, et facti idem fuerit. Ad hoc artem idem inducitur ex verbis illis Gen. 4 : *Dixitque Deus : Ecce*

dedi vobis omnem herbam, etc., et sint vobis in escam. Ex quibus in hunc modum argumentatur. Hæc verba dicta sunt Adæ et Evæ simul : vel ergo dicta fuerunt ante latum præceptum non comedendi de ligno scientiae : et sic præceptum fuit etiam datum post creatam Evam, vel utriusque simul, vel dicta fuere post præceptum Adamo impositum, et hoc non videatur consentaneum format illorum verborum ; quia sunt nimis universalia, et sine exceptione, scilicet, *Et universa ligna, quæ habent in semetipsis semen generis sui.* Nam hæc verba absolute sumpta etiam arborem scientiae comprehendunt, unde sic dicta post latum præceptum videri possent, aut præcepto contraria, aut illud revocare : ergo concludendum est, dicta fuisse simul cum præcepto.

12. *Auctoris responsio.* — *Probatur primo ex Scriptura.* — Nihilominus contraria sententiam probabiliorē judico, nimurum, præceptum illud impositum fuisse Adamo, quam primum in Paradisum introductus est, antequam vel animalia fuissent ad ipsum adducta, vel Eva ex ipso formata. Hoe imprimis mihi probat sufficenter ordo narrationis Genesis secundo, tum quia non est ab illo sine magna causa recedendum, tum etiam quia inter verba illa tanta est connexio, et inter res, quæ referuntur, tam conveniens ordo et series, ut vix credibile sit, non fuisse mentem scriptoris in modo narrandi simul docere, quo ordine illa, quæ narrantur, facta fuerint. Tum præterea, quia datur occasio, etiam cætera, quæ ibi dicuntur, fuisse in narratione postposita, et ante translationem hominis in Paradisum fuisse facta. Tum denique, quia verba præcepti ad unam personam in singulari diriguntur, scilicet, *Præcepitque ei, dicens : Ex omni ligno Paradisi comes, de ligno autem boni et mali ne comedas, in quacumque enim die comederis ex eo, morte morieris,* ubi in quatuor verbis, seu vocibus numerus singularis observatur. Et quamvis aliqua illarum Græce in plurali ponantur, et ita legat Augustinus infra citandus, et Gregorius, lib. 36, Moral., cap. 10, alias 13, et Ambrosius sepe in libro de Paradiso, et aliibi, nihilominus in Hebreo legitur sicut in vulgata habetur. Præterquam quod D. Augustinus etiam plurale verbum ad sensum singularis reducit.

13. *Probatur secundo ex Patribus.* — Secundo in hanc sententiam magis inclinat Augustinus, lib. 8 Gen. ad litter., cap. 17, et eam absolute tradit, vel potius supponit Anastasius Synaita, libr. 9, Exaemer., docet Chrysostomus, homil. 14, in Gen., nam legens in pluræli verbum illud, *ne comederetis ex eo,* inquit, *nondum Era producta quasi utriusque mandaret, dicebat, ne comederitis, manifestans jam inde ab initio, quod unum sint vir et mulier, sicut et Paulus dicit, caput mulieris vir.* Idem tenet expresse Ambrosius, lib. de Parad., cap. 12, et divus Thomas, vel potius Thomas Anglicus, Gen. 2, ubi ait, datum fuisse illud præceptum Adæ pro se, et pro tota sua posteritate. Quod patet (inquit) quia pervenit ad Evam, significans per Adamum pervenisse ad Evam, sicut perveniret ad posteros, si status duraret. Consentit etiam Abulensis, in cap. 13 Genesis, q. 217.

14. *Probatur tertio et congruentiis.* — Tertio affirri possunt optimæ congruentiæ. Prima, quia oportuit præceptum statim in ipso ingressu Paradisi Adæ imponi, quoniam alias potuissest prius de arbore scientiae sine peccato comedere. Vel e contrario si necessaria erat positiva Dei concessio ad licite comedendum de fructibus Paradisi, hæc etiam concessa est Adæ in eodem ingressu, cum dictum est illi, *ex omni ligno Paradisi comedere.* Unde verisimilium est, hoc dictum fuisse Adæ ante formationem Evæ : illud autem non fuit dictum sine subjuncta exceptione, *de ligno autem scientiae,* etc.; ergo hoc etiam præceptum datum est Adæ ante formatam Evam. Secunda, quia præceptum illud longe aliter Adamo, quam Evæ datum est, nam Adamo fuit impositum non solum ut private personæ, sed etiam ut capitotius generis humani, Evæ autem solum singulari personæ : ergo maxime conveniens fuit, ut Adamo soli prius intimaretur. Tertio accedit ratio Augustini, *ordinatissime ita fuisse datum præceptum, ut per virum ad fœminam perveniret, juxta disciplinam Apostoli docentis, fœminas ut domi viros suos interrogent, 1, ad Cor. 14.*

15. *Ad motivum Pererii, in num. 11.* — Ad rationem ergo contraria sententiae sumptam ex illis verbis capituli primi : *Ecce dedi vobis, etc.* Imprimis concedimus hanc licentiam non fuisse datam ante prohibitionem esus ligni scientiae, vel non sine illa, quia semper esus illius ligni fuit prohibitus, et ideo nunquam est facta generalis concessio sine illa exceptione. Deinde dico non constare, verba illa formalia aliquando fuisse simul dicta Adamo, et Evæ, potuerunt enim prius dici soli Adamo, prout referuntur Gen. 2, et postea soli Evæ, statim ac Deus illam formavit. Unde etiam fieri potuit, ut Eva a Deo immediate illud præceptum receperit, statim ac formavit illam, prius-

quam ad virum illam adduceret, et statim ac fuit formata, summcreatorem cognoscens, ejus etiam peculiarem legem reciperet, et subjectiōnem, ac servitutem ostenderet. Ethoc satis est, ut Moyses, c. 4, referre potuerit, dixisse Deum, *Ecce dedi vobis*, etc. Sicut etiam mulier dicere potuit, *Præcepit nobis Deus*, etc., etiamsi non simul, neque eodem modo utriusque præceperit. Denique dico probabilissimum esse, non aliter dixisse Deum illis hominibus, *Ecce dedi vobis*, etc., quam dicendo Adæ, *ex omni ligno Paradiſi comedere*, etc., nam dicendo illi virtute dixit utriusque, sicut Ambrosius, Chrysostomus et Augustinus supra similia verba interpretantur. Nam quod uni dicitur, quia aliquis continet, ut alii id promulget, omnibus dicitur. Atque verisimilius etiam est, quod citati Patres dicunt, præceptum illud per Adamum ad Eam pervenisse.

CAPUT VI.

DE PARADISO TERRESTRI, QUIS, VEL QUALIS LOCUS FUERIT, VEL SIT.

1. *Cur de Paradiſo terrestri agendum.* — Quoniam in præcedenti capite mentionem fecimus de Paradiſo, quem Deus in principio mundi ad hominum habitationem plantavit, ut refertur Genesis secundo, et quia illius cognitio, et ad fidem pertinet, et ad omnia, quæ de statu hominum ante peccatum dicenda sunt, necessaria est, ideo in hoc capite disputationem de illo instituimus, et in eo breviter multa colligemus, quæ de hoc Paradiſo ab auctoribus tractantur. Inter quæ præcipua quæſtio, effere ſola ad fidem pertinens est, an hic Paradiſus vere fuerit terrestris, id est, in terra plantatus, et conſequenter, an omnia, quæ de illo in Genesi dicuntur, ſint ad litteram, ut ſonant, vel tantum in metaphorico, vel mystico ſenu in telligenda.

2. *Prima sententia quid sit Paradiſus.* — In hoc enim puncto fuit vetus sententia dicens, omnia illa esse intelligenda mystice, ac ſubinde Paradiſum non fuſſe in terra, ſed in caelo, vel non esse rem corpoream, ſed spiritualem. Ita ſentit inter Judeos Philo, in lib. de Opifici. Mundi, versus finem, et libro primo Allegoria rum, et lib. de Plantat. Noæ, non longe a principio, et lib. de confus. Linguarum, ante medium. Et antiquos Chaldaeos, et Judæos idem tradidisse, refert Eugubinus, Gen. 2. Inter haereticos vero Valentinius dixit esse veritatem, ſeu Archangelum quemdam in tertio

objicit Anastasius Synaita, quia si eſſent arbores ſenſibiles, aquæ eſſent brutis animalibus, ac hominibus propositæ, et ita bruta poſſent edere de ligno viṭæ, et illis non fuſſet prohibi tum edere de ligno ſcientiæ, quæ judecat ab ſurda, et ibi plures alias conjecturas accu mulat.

5. Nihilominus ſententia catholicæ eſt, Paradiſum quem Deus in principio plantavit, fuſſe locum terrestrem, et ea, quæ de illius creatione dicuntur cum proprietate, et ad littoram eſſe intelligenda. Heoc assertio eſt de fide, et probatur primo ex Scriptura, quia ut ſaep in præcedentibus dictum eſt, et in hoc puncto dixit optimus D. Thomas, 1. p., q. 102, art. 1, quæ de hoc Paradiſo in Scriptura dicuntur, per modum historicæ narrationis proponuntur, ſed in his, quæ Scriptura ſic tradit, et pro fundamento tenenda veritas historiæ, alias nihil eſſet in Scriptura certum: ergo ita eſt accipienda narratio Genesis de Paradiſo. Potestque hoc confirmari in particuliari ex circumstantiis, et verbis ejusdem historiæ. Nam imprimis cum Moyses narrasset creationem hominis, volens etiam creationem mulieris, quæ ad conſervationem, et propagationem ſpeciei humanae ordinebatur referre, interpoſuit loci productio nem, quem Deus homini præparaverit ad individui conſervationem et ſuſtentationem, et ad corporale hanc vitam conuenienter transi gendam: ergo ſine dubio loquitur de loco corporeo, in quo erant arbores ſenſibiles, et ferentes fructus aptos ad cibum, et ſuſtentationem hominum.

6. *Contraria ſententia catholicæ.* — In hac enim proprietate ſine dubio intelligenda ſunt illa verba, *Produxitque Dominus Deus de hu mo omne lignum pulchrum viſu, et ad vescendum ſuave*, nam viſus ibi proprie pro ſenſu viſus, et verbum vescendi de corporali mandu catione accipitur. Alias quod, c. 3, dicitur, *Vidi mulier quod bonum eſſet lignum ad vescendum, et pulchrum oculis aspectu delectabile, et tulit de fructu illius, et comedit, etc.*, non proprie, ſed metaphorice eſſet intelligendum: atque ita omnia, quæ de peccato primi parentis Ecclesia credit, falsa eſſent. Deinde additur in eo loco fluvium fuſſe ad irrigandum illum, eumque in quatuor flumina diuidi, quorum duo, ſcilicet Tygris, et Euphrates, adhuc ſuis nominibus cognoscuntur, ille in Assyria, iſte in Armenia. Ac denique homo dicitur poſitus in illo Paradiſo, ut operaretur, et custodiret illum, id eſt, ut ipsum coleret corporali et ſuavi exercitatione, et honesta

corporis occupatione ſine labore, ut sancti ſtatim citandi interpretantur. Deinde serpens ex animantibus terræ erat, et nihilominus dæmon, ut tentaret mulierem, corporalem ejus figuram aſſumpsit, et in Paradiſo ad foemina accessit: fuit ergo Paradiſus terra locus, in quo primi homines habitare coepérunt. Con firmani etiam hoc poſte ex illo Genes. 13: *Universa (ſcilicet regio Jordani) irrigabatur ſicut Paradiſus Domini, et ſicut Egyptus.* Ex qua comparatione recte colligit Augustinus, q. 27, in Gen., quod ſicut terra Jordani proprie, et ſenſibiliter irrigabatur, ita etiam Paradiſus; alioquin non recte fieret comparatio, praesertim quia aequæ fit ad irrigationem terræ Ægypti et Paradiſi.

7. *Probatur ſecunda ex Patribus Græcis.* — Secundo eſt haec communis traditio Patrum Græcorum, et Latinorum; tradit imprimis Irenæus, lib. 2, contra haeres., cap. 55, et lib. 5, cap. 5, quamvis obiter et ſub obſcure Juſtinus etiam in orat. Parænetica ad Gent., versus finem, ubi dicit Homerum deſcribendo Paradiſum Alcinoi, Moysi narrationem imitatum eſſe. Item Theophylus Antiochenus, 1. 2, ad Autolicum, circa medium, optimus Paradiſum terrestrem deſcribit, conſentient Chrysostomus, hom. 43 et 49, in Gen., Theodoretus, q. 24 et 29, in Gen., optimus Epiphanius, haeres. 64, et in dict. ep. contra errores Joannis, et in Anchorato, ubi inter alia dicit: *Si non eſt Paradiſus ſenſibilis, non eſt ſons, non ficus, non folia, non comedit Eva, etc., ſed veritas jam fabula eſt.* Anastasius Nicenus, q. 21 et 24, et Anastasius Synaita, 1. 7, Exaemer., ad fin. late, et ex professo Moses Barcepha, in lib. de Paradiſo, per totum, ubi in hanc ſententiam refert Cyrillum, Dionyſium Alexandrinum, Gregorium Nissenum et alios, et idem habet Basilius, hom. de Par., et Damascenus, lib. 2, de Fid., c. 11, ubi ex professo rem tractat. Ac denique Sophronius, in epist. quæ refertur in ſexta Synodo, act. 41, damnat Origenem, et ſequaces, qui multa extra Apostolicam, atque paternam nostram traditionem aſſeruerunt: Et primo loco ponit Paradiſi plantationem rejicienes, quam epist. in ſectione 43, totum Concilium recipit.

8. *Item ex Latinis primus sit Hieronymus.* — Inter Latinos Hieronymus, Danielis 10, Philonem, et Origenem pungit, dicens: *Eorum deliramenta conticescant, qui umbras et imagines in virtute querentes, ipsam conantur evertere veritatem, et flumina, et arbores, et Paradiſum putent allegoriæ legibus ſe debere su*